וכן כאן על ידי הקל וחומר יש ללמוד שסוכה חמורה היא, ולפיכך החמרת עליו לסכך דוקא בארבעת המינים, ולבסוף יבוא על ידי זה לידי קולא, שאם **לֹא** מָצָא אחד מֵאַרְבָּעַת הַמִּינִין כדי לסכך בו יְהֵא יוֹשֵׁב וְכָל**ּל** ולא יקיים מצות סוכה, וְהַתּוֹרָה אָמְרָה 'בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים' סוּכָּה שֶׁל כָּל דָּבָר שהוא גידולי קרקע ואינו מקבל טומאה, ואפילו אינו מארבעת המינין שבלולב, ובודאי שאין ללמוד קל וחומר זה. מוסיפים חכמים ראיה שאכן מסככין בכל דבר, וְכֵן בְּעֶזְרָא כשציוה להעביר קול בכל הערים ובירושלים שיעשו סוכות כדי לחוג את חג הסוכות במועדו, **אוֹמֵר** הכתוב שציוו 'לֵאמֹר צְא**ו** הָהָר וְהָבִיא**ו** עֲלֵי [־ענפים שיש בהם עלים] זַיִת, וַעֲלֵי עֵץ שֶׁמֶן [־שהוא מין אילן סרק], וַעֲלֵי הֲדַס [־כלומר עלי הדס השוטה שאינו ראוי ללולב], וַעֲלֵי תְּמָרִים [־הוא הלולב], וַעֲלֵי עֵץ עָבֹת [־זה ההדס שעליו קלועים כראוי וכשר ללולב], (ועשו) [לַעֲשׂוֹת] סֻכֹּת כַּכָּת**וּב**'. הרי שמותר לסכך את הסוכה גם בעלי זית ועלי עץ שמן שאינם מארבעה מינים שבלולב, ואין ללמוד קל וחומר מלולב לסוכה לענין זה.

מבארת הגמרא מה ישיב רבי יהודה לראיה זו: וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר שאין כוונת הכתוב שכל המינים האלו ישמשו לסכך אלא הֲנֵי – הענפים מעץ הזית ומעץ שמן יביאו לְרַפָּנוֹת הסוכה, ורק עֲלֵי הֲדַס וַעֲלֵי תְּמָרִים וַעֲלֵי עֵץ עָבוֹת יביאו לְסָכְךָ הסוכה. מבאר רבא את ראייתו מברייתא זו שסיב ועיקרא דדיקלא נחשבים ממין הלולב, וּתְנַן – שנינו במשנה לעיל (יד.) מְסַפְּכִין בְּנָסָרִין – לוחות עץ, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. והרי דעת רבי יהודה שאין מסככים אלא בארבעת המינים, ואיך אמר שאפשר לסכך בנסרים, הרי אי אפשר לעשות מן הלולב עצמו או מן ההדס והערבה, נסרים, אלא ודאי כוונתו לנסרים שנעשו מעיקר הדקל וכדומה ואף הם נחשבים למין הלולב, אַלְמָא – מוכח מזה שלדעת רבי יהודה סִיב וְעִיקָּרָא דִּדְיקְלָא מִינָא דְּלוּלְבָא הוּא לענין סיכוך, אם כן הוא הדין לענין אגידת הלולב. מסיימת הגמרא: שְׁמַע מִינָּהּ – אכן זו ראיה נכונה.

מקשה הגמרא: וּמִי – וכי אָמַר רַבִּי יְהוּדָה שרק אַרְבַּעַת מִינִין שבלולב אֵין – כשרים לסכך בהם, אבל מִידֵּי אַחֲרִינָא – דבר אחר, לֹא – אינו כשר לסיכוך. וְהָתַנְיָא – בברייתא סִיכְּכָהּ בְּנָסָרִים [־לוחות עץ] שֶׁל אֶרֶז שֵׁשׁ בָּהֶן – ברחבן אַרְבָּעָה טְפָחִים, כיון שדרך העולם להשתמש בהם לתקרת הבית דִּבְרֵי הַכֹּל פְּסוּלָּה, גזירה שמא יבוא לשבת תחת תקרת ביתו. ואם אֵין בָּהֶן – ברחבן אַרְבָּעָה טְפָחִים אלא שלשה טפחים, רַבִּי מֵאִיר פּוֹסֵל כיון שיש מיעוט המשתמשים גם בהם בתקרות בתיהם, וְרַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר כיון שאין רוב תקרות עשויות כך. ממשיכה הברייתא: וּמוֹדֶה רַבִּי מֵאִיר אפילו בנסרים שיש בהם רוחב ארבעה טפחים, שֶׁאִם יֵשׁ בֵּין נָסָר אחד לְנָסָר שני, ריווח כְּמְלֹא רוחב נָסָר, שָׁמַעְנוּ מִכָּלָל [־פסולת גורן ויקב שהוא סכך כשר] בֵּינֵיהֶן וּכְשֶׁיָּרָה. הרי שרבי יהודה הכשיר לסכך בנסרים של ארז אם אין בהם ארבעה טפחים, אף על פי שאינם מארבעת המינים שבלולב. מתרצת הגמרא: אין כוונת הברייתא לסתם אילן ארז שאינו מארבעת המינים, אלא מֵאי אֶרֶז – שהוזכר בברייתא, הֲדַס, שהוא מארבעת המינים, ונקרא ארז לפי שהוא אחד ממיני הארז, כְּדְרָבָּה בַּר רַב הוּנָא, דְּאָמַר רָבָה בַּר רַב הוּנָא אָמְרֵי בֵּי רַב עֲשָׂרָה מִינֵי אֲרָזִים הֵן, שֶׁנֶּאֱמַר 'אֲתֵּן בַּמִּדְבָּר אֶרֶז שִׁטָּה וַהֲדַס' וְגוֹ', כלומר בי רב פירשו שהאילנות שנמנו בפסוק הם כולם ממיני הארז, ואין כל אחד מהם מין בפני עצמו, וכיון שהזכיר הפסוק גם הדס ביניהם הרי שאף ההדס ממיני הארז הוא.

שנינו במשנה: רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אין צריך לאגוד את הלולב דוקא במינו אלא אֲפִילּוּ בְּמִשְׁחָה כו': תַּנְיָא אָמַר רַבִּי מֵאִיר ראיה לדבריו, כַּעֲשָׂה בְיִקְרֵי יְרוּשָׁלַיִם – נכבדי ירושלים העשירים, שֶׁהָיוּ אוֹגְדִין אֶת לוּלְבֵיהֶן עם ההדסים והערבות בְּגִימּוֹנִיּוֹת שֶׁל זָהָב, שאינם מארבעה מינים שבלולב, הרי שאין צורך שיהיה האגד ממין ארבעת המינין. אָמְרוּ לוֹ חכמים, וכי מַשָּׁם – ממעשה של אלו תביא רְאָיָה לדבריך, הרי בְּמִינוֹ [־של הלולב] הָיוּ אוֹגְדִין אוֹתוֹ סַלְמַטָּה תחת הגימוניות, והאגד במינו היה ניתן למצות אגד ואילו הגימוניות ניתנו שם לנוי בעלמא, ולכן אינם נחשבים כתוספת על ארבעת המינים.

אָמַר לְהוּ רַבָּה לַחֲנִיהוּ מְנַדְּלֵי הוֹשַׁעְנָא דְּבֵי רֵישׁ גָּלוּתָא – לאוגדי הלולבים בבית הריש גלותא, כִּי גָּדְלִיתּוּ הוֹשַׁעְנָא דְּבֵי רֵישׁ גָּלוּתָא – כשאתם גודלים [־אוגדים בחוטים] את הלולב עם מינו שַׁיְירִי בֵּיהּ בַּיִת יָד – הניחו מקום בלולב מתחת לאגד כדי תפיסת יד, ששם יאחזו את הלולב כשיטלוהו לצאת בו, כִּי חֵיכִי דְּלֹא תִּיהֲוֵי חֲצִיצָה – כדי שלא יאחזו את הלולב באגד ויהיה האגד חוצץ בין ידו ללולב, כיון שההלכה כדעת חכמים (לעיל יא:, לג.) שחולקים על רבי יהודה וסוברים שלולב אין צריך אגד, נמצא שאם יאחזו הלולב באגד בשעת נטילתו הרי זו חציצה. וְרָבָא אָמַר אף אם יאחזו באגד אין בזה חציצה, כיון שֶׁכָּל לְאָתוֹ אֵינוֹ חוֹצֵץ כל שנעשה לנוי הלולב כמו האגד, אינו נחשב לחציצה בין היד ללולב.

וְאָמַר רַבָּה לֹא לִינְקֵיט אִינִישׁ הוֹשַׁעְנָא בְּסוּדָרָא – לא יטול אדם את הלולב עם מיניו כדי לצאת בו כשהסודר שבין כתיפיו כרוך על ידו, ואוחז את הלולב בסודר, משום דְּבָעֵינָא לְקִיחָה תַּמָּה וְלֵיכָּא – שצריך שתהיה לקיחתו תמה ושלימה ובדרשת הגמרא לעיל (לד:) ממה שנאמר 'ולקחתם', ואם כן צריך שיקח את הלולב ממש בידו, ובשנוטלו בסודרו אין זו לקיחה תמה. וְרָבָא אָמַר אף לְקִיחָה עַל יְדֵי דָּבָר אַחֵר וכגון בסודר, שְׁמָהּ לְקִיחָה – נחשבת לקיחה ראויה ויוצא בה ידי חובתו.

אָמַר רָבָא, מְנָא אֲמִינָא לָהּ דִּלְקִיחָה עַל יְדֵי דָּבָר אַחֵר שְׁמָהּ לְקִיחָה, דִּתְנַן, אֵזוֹב קָצָר שטובלו בשפופרת של מי חטאת כדי להזות בו על טמא מת, ואין באורכו כדי שיגיע עד למי החטאת שבתחתית השפופרת, מְסַפְּקוֹ – מאריכו [כדי סיפוקו] בַּחוּט סתם, או וּבַכּוֹשׁ – בפלך שהנשים טווות בו, ועל ידי אלו טוֹבֵל את האזוב במים וּמַעֲלֶה אותו מן השפופרת, ואז אוֹחֵז בָּאֵזוֹב עצמו וּמַזֶּה ממנו על הטמא. מוכיח רבא את דבריו: מַאי – מדוע אכן מועילה טבילת האזוב במים על ידי הארכתו בחוט או בכוש, הרי 'וְלָקַח אֵזוֹב וְטָבַל בַּמַּיִם' אָמַר רַחֲמָנָא שציוותה התורה שיקח את האזוב בשעה שמטבילו במים, ואם לקיחה על ידי דבר אחר אינה נחשבת 'לקיחה' נמצא שלא לקח את האזוב, אֶלָּא לְאו מכך שהתירה המשנה לעשות כן, שָׁמַע מִינָּהּ שאף לְקִיחָה עַל יְדֵי דָּבָר אַחֵר שְׁמָהּ לְקִיחָה, והוא הדין שנטילת הלולב כשידו כרוכה בסודרו, נקראת לקיחה. דוחה הגמרא: מַאי – מנין שמה שמועילה לקיחת האזוב בדבר המאריכו הוא מטעם שלקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה, דִּלְמָא שָׁאנֵי הָתָם – אולי באזוב הדין שונה, דִּבְיָון דְּחַבְּרֵיהּ – שחיבר את החוט או הכוש לאזוב עצמו, הרי שעל ידי חיבור זה כְּגוּפֵיהּ דָּמֵי – נחשב הדבר המאריכו כחלק מן האזוב עצמו כיון שהם מחוברים, וכשאוחז את האזוב על ידי אותו דבר הרי הוא כאילו אוחז באזוב עצמו.

אֶלָּא מביא רבא ראיה אחרת לדבריו, מָהָכָא – מדין נתינת אפר משריפת פרה אדומה על המים, ושנינו: אפר שְׁנָפַל מאיליו מִשֶּׁפּוֹפֶרֶת שהיה בה לְשׁוֹלֶקֶת, המים פְּסוּל, שנאמר 'וְלָקְחוּ לַטָּמֵא מֵעֲפַר שְׂרֵפַת הַחַטָּאת וְנָתַן', ובפסוק זה ציותה התורה שצריך לקחת בידו מן האפר ולהניחו על המים בכונה כדי לקדשם, וכשנפל האפר מאיליו לא נעשתה כאן לקיחה ונתינה כראוי לקידוש המים, ולכן אי אפשר להזות מהם על טמא לטהרתו.

מדייק רבא: מכך שנקטה המשנה שדווקא באופן שנפל האפר למים מאיליו פסול, משמע הָא הִפִּילוֹ הוּא – אם האדם עצמו אחז בשפופרת והפיל בכוונה את האפר למים כדי לקדשם, אף שלא לקח את האפר בידו ממש ליתנו על המים, קידוש המים כָּשֵׁר, ולכאורה קשה אַמַּאי – מדוע קידוש זה כשר, הרי ״לָקְחוּ לַטָּמֵא מֵעֲפַר שְׂרֵפַת הַחַטָּאת וְנָתַן״ אָמַר רַחֲמָנָא – שיקח מן האפר ויתן ממנו על המים, ואם לקיחה על ידי דבר אחר אינה נקראת לקיחה, מדוע יקדשו המים כשאחז רק בשפופרת וניער ממנה את האפר ולא לקח את האפר בידו, אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינָּהּ לְקִיחָה עַל יְדֵי דָּבָר אַחֵר – כנידון זה שלקח את האפר רק על ידי השפופרת, שְׁמָהּ לְקִיחָה, ואם כן הוא הדין בנטילת הלולב בסודר הכרוך בידו, שמקיים בכך מצות לקיחה.

וְאָמַר רַבָּה אם אגד מתחילה את ההדסים והערבות בלי הלולב, ובא להוסיף את הלולב לאגודה, לֹא לְדוּץ אִינִישׁ לוּלְבָא בְּהוֹשַׁעְנָא – לא יקצוץ אדם את הלולב כשהוא בתוך האגד עם המינים יחד, כיון שעלי הלולב ארוכים ועולים עם שדרתו לגובה הלולב, ונמצא דְּמַשְׁתַּיְירֵי הוֹצִי – שהעלים שהיו מחוברים לחלק השדרה שנקצץ, ישארו חתוכים מן הלולב ותחובים בתוך האגד, וְחָוֵי חָצִיצָה בין מין למין המינים, ולכן יוציא את הלולב מן האגודה ואז יקצצנו מלמטה, ויחזור ויאגדנו עם המינים מתחילה. וְרָבָא חלק וְאָמַר, מִן בְּמִינוֹ אֵינוֹ חוֹצִין, ולכן יכול לקצצו אף שהוא בתוך האגד, ואין לחשוש לעלים החתוכים שישארו באגודה.

וְאָמַר רַבָּה, חֲדַס שֶׁל מְצָוָה – שנתנו באגודה עם הלולב ובכך הקצהו והזמינו למצותו, אָסוּר לְהָרִיחַ בּוֹ כל ימי מצותו, שלומדים איסור הנאה מארבעת המינים מדין עצי הסוכה, שדרשו (לעיל ט.) מן הכתוב שאסורים בהנאה כל שבעת הימים כיון שהוקצו למצות הסוכה, אבל אֶתְרוֹג שֶׁל מְצָוָה מוּתָּר לְהָרִיחַ בּוֹ, ואינו נאסר מחמת מצותו אלא באכילה. שואלת הגמרא: מַאי טַעֲמָא – הרי שניהם נאסרו בהנאה משום שהוקצו למצותם, ומדוע חלוקים בדין הרחתם. עונה הגמרא: חֲדַס דִּלְרֵיחָא קָאֵי – שדרכו שהוא עומד להריח בו, שאין בו הנאה אחרת, אם כן כִּי אֲקְצֵיֵיהּ – כשהקצהו לצורך מצותו ואסרו בהנאות אחרות, מְרֵיחָא אֲקְצֵיֵיהּ – התכוון להקצותו מלהריח בו, שהוא דרך הנאתו הרגילה, אבל אֶתְרוֹג דְּלַאֲכִילָה קָאֵי – שעיקר ההנאה ממנו היא באכילה, מן הסתם כִּי אֲקְצֵיֵיהּ – כשהקצהו למצותו ואסרו בהנאות אחרות, מַאֲכִילָה אֲקְצֵיֵיהּ – לא הקצהו אלא מאכילה שהיא דרך הנאתו, אבל מריח שאינו עיקר הנאתו לא הקצהו, ולכן מותר להריח בו.

וְאָמַר רַבָּה חֲדַס שהוא עדיין בְּמָחוֹבָּר לקרקע במקום גידולו, מוּתָּר לְהָרִיחַ בּוֹ ביום טוב או בשבת בכל ימות השנה, אבל אֶתְרוֹג כשהוא עדיין בְּמָחוֹבָּר אָסוּר אפילו לְהָרִיחַ בּוֹ. שואלת הגמרא: מַאי טַעֲמָא – מה הטעם לחלק בין הדס המחובר לאתרוג המחובר. עונה הגמרא: חֲדַס דִּלְהָרֵיחַ קָאֵי – שעיקר הנאתו היא בריח ולכך הוא עומד, אִי שְׁרִית לֵיהּ – אף אם נתיר לו להריח בו בעודו במחובר, לֹא חלשים שמחמת כך אֲתֵי לְמִנְזֵייהּ – יבוא לקצצו ולעבור על איסור תורה, כיון שיכול להריח בו כרצונו גם כשהוא מחובר. מה שאין כן באֶתְרוֹג דְּלַאֲכִילָה קָאֵי – שעיקרו עומד לאכילה, יש לחוש דאִי שְׁרִית לֵיהּ להריח בו בשבת במחובר, אֲתֵי לְמִנְזֵייהּ – מתוך שיריח בו ירצה להשלים הנאתו מן האתרוג באכילתו, וישכח שאסור לקצצו, ויקצצנו לאוכלו, ויעבור בכך על איסור תורה. וְאָמַר רַבָּה כשבא ליטול את הלולב כדי לצאת בו, נוטל את הלוּלָב עם ההדסים והערבות [האגודים עמו] בְּיָמִין, וְאת האֶתְרוֹג נוטל בִּשְׂמֹאל. שואלת הגמרא: מַאי טַעֲמָא – מדוע יש להקפיד על כך שיהיה הלולב דוקא בימין, ולא להיפך. עונה הגמרא: חֲנֵי תִּלְתָּא מַצְוֹת – הלולב עם ההדסים והערבות הינם שלשה חלקים מכלל המצוה, וְהַאי חֲדָא מִצְוָה – והאתרוג הוא רק חלק אחד מן המצוה, ויש להעדיף ולהחשיב את רוב חלקי המצוה שיטלם בימינו.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה לְרַבִּי זֵירָא, מַאי טַעַם לֹא מְבָרְכִינָן אֶלָּא עַל נְטִילַת לוּלָב – מדוע מברכים רק ״על נטילת לולב״ ולא מזכירים את שאר המינים בברכה, לכאורה הטעם הוא הוֹאִיל וְגָבוֹהַּ מִבּוּלָּן – ששדרת הלולב צריכה להיות גבוהה טפח יותר מן ההדס והערבה, ונמצא שבכך הוא גבוה יותר משאר המינים ולכן הוא חשוב מהם, וכל הנאגדים עמו נקראים על שמו ונכללים ב״על נטילת לולב״, וקשה וְלִגְבְּהֵיהּ לְאֶתְרוֹג וְלִבְרֵיךְ – שבשעת הברכה יגביה את האתרוג שבשמאלו יותר מן הלולב, ויברך ״על נטילת אתרוג״. מתרצת הגמרא: אָמַר לֵיהּ הוֹאִיל וּכְמִינוֹ גָּבוֹהַּ מִבּוּלָּן – אין טעם חשיבותו משום ששיעורו גבוה מכולם, אלא כיון שאילן הדקל שבו גדל הלולב, גבוה משאר המינים, ולכך לא תועיל הגבהת האתרוג.

משנה

מברכת המשנה: וְהֵיכָן – באלו פסוקים שבקריאת הלל הָיוּ מְנַעֲנְעִין את הלולב. עונה המשנה: פעם אחת היו מנענעים בְּ״הוֹדוּ לַה״ שבתְּחִילָּה – תחילת הפרק האחרון שבהלל, וְפעם נוספת בהודו לה׳ שבסוֹף פרק זה, וכן היו מנענעים עוד בְּ״אָנָּא ה׳ הוֹשִׁיעָה נָּא, הַצְלִיחָה נָּא״ בֵּית הַלֵּל. וּבֵית שַׁמַּאי אוֹמְרִין מלבד מה שמנענעים ב׳הודו׳ וב׳אנא׳, מוסיפים לנענע אַף בְּ״אָנָּא ה׳ הַצְלִיחָה נָּא״. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא צוֹפָּה – מביט הָיִיתִי בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בשעת הנענועים שבהלל, שֶׁכָּל הָעָם הָיוּ מְנַעֲנְעִין אֶת לוּלְבֵיהֶן גם באמירת ׳אנא ה׳ הצליחה נא׳, מלבד מה שנענעו את לולביהם ב׳הודו׳ וב׳אנא ה׳ הושיעה נא׳ כדברי בית שמאי, וְהֵם – רבן גמליאל ורבי יהושע לֹא נִעְנְעוּ את הלולב אֶלָּא ב׳הודו׳ וּבְ״אָנָּא ה׳ הוֹשִׁיעָה נָּא״, כדברי בית הלל.

גמרא

משאלת התנא ׳והיכן היו מנענעין׳, משמע שהיה פשוט לו שיש מצוה לנענע, ולא בא אלא רק לברר היכן מנענעים. שואלת הגמרא: נְעָנּוּעַ מַאן דְּכַר שְׁמֵיהּ – מי הזכיר שמו, כלומר היכן הוזכר שמצוה לנענע, שבא התנא ללמדנו היכן מנענע. עונה הגמרא: הָתָם קָאֵי – התנא נסמך על דברי המשנה לעיל (כט:) שדנה בשיעור אורך הלולב, ואמרה שכָּל לוּלָב שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים כְּדֵי לְנַעְנֵעַ בּוֹ כָּשֵׁר, הרי שצריך שיהיה הלולב ראוי לנענע בו, ומוכח שמצוה לנענע בו, ולכן בא התנא במשנתינו וְקָאָמַר הֵיכָן מְנַעֲנְעִין בקריאת ההלל.

הגמרא מביאה את סדר התנופה בשתי הלחם ושני הכבשים שהיו מקריבים בחג הביכורים, ואת הטעמים שנאמרו שם, שמן האמור בהם נלמד למצות הנענועים שבלולב: תְּנַן הָתָם במסכת מנחות, שְׁתֵּי הַלֶּחֶם שהיו מביאים בחג השבועות, וּשְׁנֵי כְּבָשִׂים עֲצֶרֶת לקרבן שלמי ציבור הבאים עם הלחם, שמצוה להניפם יחד שנאמר (ויקרא כג כ) ׳וְהֵנִיף הַכֹּהֵן אֹתָם עַל לֶחֶם הַבִּכּוּרִים תְּנוּפָה לִפְנֵי ה׳ עַל שְׁנֵי כְּבָשִׂים׳ וגו׳, כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה בתנופתם, מַנִּיחַ את שְׁתֵּי הַלֶּחֶם עַל גַּבֵּי שְׁנֵי הַכְּבָשִׂים, וּמַנִּיחַ יָדוֹ תַּחְתֵּיהֶן [־תחת שני הכבשים], וּמֵנִיף הכל יחד, וּמוֹלִיךְ וּמֵבִיא – לפנים ולאחור, ואחר כך מַעֲלֶה וּמוֹרִיד – מושיטם למעלה ולמטה, שֶׁאֲמֵר בתנופה שנעשתה בימי המילואים, ׳אֲשֶׁר הוּנַף – שהוא מוליך ומביא, וַאֲשֶׁר הוּרָם׳ – שמעלה ומוריד. מביאה הגמרא שני רמזים בסדר מעשה התנופה זה, שמוליך ומביא מעלה ומוריד, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן כשמוֹלִיךְ וּמֵבִיא לפנים ולאחור במצות התנופה, הרי הוא מראה שעושה מצוה זו

המשך בעמוד קעז

לְשֵׁם מִי שֶׁהָאַרְבַּע רוּחוֹת [־צדדים] שבעולם שֶׁלּוֹ – שהקדוש ברוך הוא מושל בהם, וכשמַּעֲלֶה וּמוֹרִיד למעלה ולמטה, הרי הוא מראה שעושה כן לְשֵׁם מִי שֶׁהַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ [־שהם למעלה ולמטה] שֶׁלּוֹ. וּכְמַעֲרָבָא מַתְנוּ הָכִי – בארץ ישראל פירשו כך, אָמַר רַבִּי חָמָא בַּר עוּקְבָא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא, מוֹלִיךְ וּמֵבִיא לפנים ולאחור, כְּדֵי לַעֲצוֹר רוּחוֹת רָעוֹת שבאות מכל צד, וּמַעֲלֶה למעלה וּמוֹרִיד למטה כְּדֵי לַעֲצוֹר טְלָלִים רָעִים – מיני הטל והגשמים הרעים, שבאים מלמעלה למטה. מוסיפה הגמרא: אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר אֲבִין וְאִיתֵימָא רַבִּי יוֹסֵי בַּר (זבילא) [זְבִידָא] זֹאת אוֹמֶרֶת – מדברי רבי יוסי בר חנינא, שאמר שהתנופה באה כדי לעצור רוחות רעות וטללים רעים, נלמד